

SENJ, Velika vrata

podignute nove kule: *Leonova kula*, *Lipica*, *Šabac*. U tako zaštićenu prostor u obliku peterokuta, prilagođena konfiguraciji terena, izgrađuje se srednjovj. Senj. Gradsku strukturu obilježavaju uske, krivudave ulice, oživljene lukovima i balaturama te drugim arhit. detaljima na pročeljima kuća. Veličinom i oblikom ističe se renesansno-barokni trg *Cilnica* (*Velika placa*) s klasicističkom fontanom u sredini. S I su strane trga uz *Kaštel* velika vrata iz 1779. na kojima završava Jozefinska cesta Karlovac – Senj. Na trgu *Mala placa* (tzv. *Campuzia*) nalazi se gotička gradska vijećnica s gradskom ložom iz XIV. st. Važne su arhit. cjeline kuća s renesansnim »lavljim dvorištem« iz XV. st., gotičko-renesansna kuća Vukasović iz XV. st. (barokna nadogradnja u XVIII. st.), kuća Homolić (poznatija kao kuća uskočkih vojvoda Daničića) s renesansnom triforom, kuća uskočkoga kneza Martina Posedarskoga s renesansnim kamenim pročeljem i kuća Domazetović zvana »Ferajna« iz XVIII. st.

Jednobrodna romanička katedrala *Sv. Marije* sagrađena je oko sred. XII. st. U XVIII. st. katedrali su dograđene dvije bočne lađe i postavljeni novi barokni oltari i namještaj. U crkvi se nalazi gotička grobnica senjskoga biskupa Ivana Cardinalibusa iz 1392. te renesansni reljef *Sv. Trojstva* iz 1491. s najstarijim prikazom hrv. grba. — Usred Senja stajala je do 1943. trobrodna renesansna crkva *Sv. Franje* (1559), znamenita po nadgrobnim pločama. Na Artu (Park senjskih književnika) nalazi se izvorno renesansna zavjetna mornarska crkva *Sv. Marije*, barokizirana u XVIII. st. Na brdu iznad grada stoji renesansna tvrđava *Nehaj*; sagrađio ju je 1558. senjski kapetan Ivan Lenković, a na njoj se nalazi njegov grb (nekada na crkvi *Sv. Franje*). Tvrđava je u osnovi četverokut s jakim zidinama, ima dva kata i male ugaone kule na vrhu; restaurirana je 1977. i u njoj se uređuje Muzej senjskih uskoka. Biskupski i kaptolski arhiv, velika knjižnica i zbirka sakralne umjetnosti XIII – XX. st. smješteni su u palači Carina iz XVIII. st. (župni dvor). *Gradski muzej* ima sjedište u palači Vukasović (zbirke arheol. nalaza, kamenih ulomaka i etnograf. predmeta).

LIT.: Senj, Hrvatski kulturni spomenici, I, Zagreb 1940. — M. Viličić, Arhitektonski spomenici Senja, Rad JAZU, 1971, 359. — A. Glavičić, Vodič po Senju i okolici, Senj 1974. — Senjski zbornik, I (1965); X – XI (1983 – 84). — Horvat – Matejčić – Prijatelj, Barok. A. Gl.

SENJANIN, GRGUR → GRGUR SENJANIN

SENJANOVIĆ, Petar, graditelj (Split, 14. I. 1876 – 17. VII. 1955). Završio Visoku tehničku školu u Beču. God. 1899 – 1913. radi na gradnji austr. državnih željeznica u Dalmaciji i u Tirolu te na povezivanju J i S Hrvatske ličkom i unskom željeznicom. Bio je upravitelj tehničkoga ureda u Splitu, gdje radi na obnovi gradskoga vodovoda, plinari, elektrifikaciji grada; 1914. izradio prvi regulacijski plan grada te pridonio donošenju građevinskih propisa za Split a zaslužan je i za izgradnju nove industrijske luke. Od 1929. direktor je Željezničke direkcije u Zagrebu; 1930 – 37. pomoćnik ministra za promet u Beogradu. — U ostvarenim projektima

(restauracija na Marjanu, 1912; vile Katunarić, Antičević, Manola, Tudor, 1910 – 14; zgrada Zadružnoga saveza, 1914 – 18; stubište na Marjan, 1922 – sve u Splitu) prisutni su utjecaji dalm. graditeljske tradicije te secesijske dekoracije. Neizveden mu je projekt Banovinske palače u Splitu (s J. Pičmanom, 1935). Pisao stručne i polemične članke o dalm. arhitekturi, problemima željeznice i luke. Njegov je arhiv pohranjen u Naučnoj biblioteci u Splitu.

BIBL.: O građevnim prilikama u Splitu, Jedinstvo, 1896, 68 – 73; *Dioklecijanova palača i položaj nove katedrale u Splitu*, Sloboda, 1907, 14; *Zur Frage der Erhaltung des alten Bischofspalastes in Spalato*, Split 1910; *Stil našeg doba*, Jug. 1911, 1; *Studija za situiranje nacionalnih spomenika i nove banovinske palače*, Split 1935; *Nova splitska luka u Solinsko-vranjickoj uvali*, Split 1939.

LIT.: D. Kečkemet, Moderna arhitektura u Dalmaciji, Arhitektura, 1976, 156 – 157. — S. Piplović, Doprinos Petra Senjanovića uređenju starog Splita, Kulturna baština, 1978, 7 – 8. — T. Premerl, Hrvatska moderna arhitektura između dva rata, Zagreb 1990. — M. Kezić, Arhitektura secesije u Splitu, Split 1991. D. Kt.

SERDAR, Višnja, fotografkinja (Zagreb, 13. VI. 1942). Završila Školu primijenjene umjetnosti 1962, potom studirala povijest umjetnosti u Zagrebu. Fotografira uglavnom lica djece i staraca te portrete umjetnika, senzibilno bilježeći izraz osobnosti. Fotografijama oprema kataloge i izložbe (*13 dana u NR Kini*, Zagreb 1975; *Drevna kineska kultura*, Zagreb 1984), monografije (*Ljerkina Njers*, 1990), akcije (Antiratna likovna keramička radionica, 1991 – 93) i knjige (*Ž. Čorak, Zagreb, pisani prostor*, Zagreb 1994) — Samostalno izlagala u Zagrebu, Karlovcu, Sisku i Varaždinu.

LIT.: Ž. Koščević, 13 dana u NR Kini (katalog), Zagreb 1975. — M. Baričević, Višnja Serdar (katalog), Zagreb 1978. — Ž. Koščević, Jesenja šetnja Pekingom (katalog), Zagreb 1985. R.

SERŠIĆ, Emil, arhitekt (Baška na Krku, 12. XII. 1927). Diplomirao je na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1958 (Z. Stričić). Radio je u projektinom birou »Löwy«, a od 1967. na čelu je »Tehnoprojekta« u Zagrebu. Rješava najraznovrsnije arhit. zadatke, od društvenih i poslovnih objekata do kolektivnih i individualnih stambenih zgrada. U njima iskazuje racionalan pristup i znatnu sposobnost prilagođivanja specifičnim uvjetima zadataka. Utemeljena na analitičkome postupku, njegova je arhitektura suzdržana po izrazu a funkcionalna po sadržaju. Samostalno je projektirao središnji društveni objekt (SKUC) u studentskome naselju »Sava« u Zagrebu (1979, dogradnja 1987), studentski dom »Podmurvice« u Rijeci, robnu kuću u Krku (1982), narodno sveučilište u Samoboru (1984), bogoslovno sjemenište u Rijeci (I. faza, 1986 – 87) i više kolektivnih i individualnih stambenih kuća na Krku, a u suradnji s M. Salajem hotel u Virovitici (1966), franjevačko sjemenište u Samoboru (1966) i crkvu *Sv. Križa* u Novom Zagrebu (1969). Stambeno-poslovni kompleks »Dubrava-Centar« u Zagrebu (1971) projektirao je u suradnji s R. Milinčevićem i K. Govekar. Suautor je natječajnih projekata za tipske dječje vrtiće u Zagrebu (1959), muzej u Beogradu (1961), robnu kuću u Sarajevu (1962) i hotel u Kruševcu (1964).

LIT.: Arhitektura u Hrvatskoj 1945 – 1985, Arhitektura, 1986, 196 – 199. — I. Maroević, Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina, Radovi IPU, 1992, 16. Ž. D.

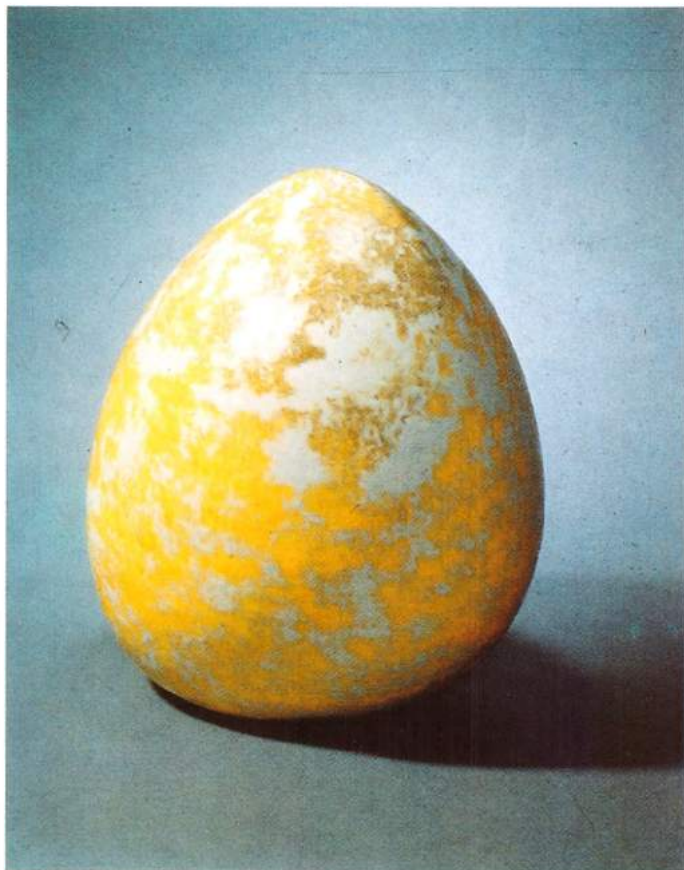
SERTIĆ, Zdenka, slikarica (Sv. Ivan Zelina, 16. I. 1899 – Zagreb, 19. XII. 1986). Studirala na Višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu od 1917 (Lj. Babić). Usavršavala se u Berlinu (1922) i Parizu (1925). Radila je u Etnografskome muzeju u Zagrebu. Likovno je obrađivala motive na čipkama i vezovima, ukrase na tikvicama, pisanicama, keramičkom posuđu i preslicama. Izradila je mnogobrojne ilustracije za studije i knjige *O tehnikama ženskog ručnog rada* (1928), *Folklore in Jugoslavien-künstlerische Gestaltung* (1957) i *Zehn Reisen durch die jugoslawische Folklore* (1966). Njezini prikazi nar. nošnji reproducirani su na plakatima, razglednicama i poštanskim markama. Sudjelovala na izložbama u zemlji i inozemstvu (Zagreb, Osijek, Pariz, Barcelona, Berlin, Zürich, Bruxelles, Rotterdam).

LIT.: V. Zlamalik, Folklor u umjetnosti Zdenke Sertić, Vijesti MK, 1963, 6. — R. Gotthard-Skiljan, Plakat u Hrvatskoj do 1941 (katalog), Zagreb 1975. — Z. Tonković, Grupa hrvatskih umjetnika 1936 – 1939 (katalog), Zagreb 1977. M. Bač.

SESVETE, selo I od Zagreba. Župna crkva *Svih Svetih* barokna je građevina s kupolom sagrađena oko 1756; oslikana je baroknim zidnim slikama. Na glavnom pročelju ima dva zvonika, a na prozorima lijepe rešetke od kovana željeza. U crkvi su dva ranobarokna kaleža, rokoko kalež i monstranca, pacifikal i svijećnjak. Jednokatna kurija sagrađena je 1784. Zavičajni muzej Prigorja u Sesvetama, osn. 1977, smješten je u baroknoj kuriji i sadrži arheol., etnograf. i pov. zbirku.

LIT.: A. Horvat, U povodu dilema o crkvi u Sesvetama, Iz starog i novog Zagreba, V, Zagreb 1974. R.

S. SEVERIN-TUDJA, AE-6

SEVERIN NA KUPI, selo na strmu grebenu nad Kupom uz cestu Zagreb — Rijeka. S. je bio posjed Frankopana; spominje se od 1558. Kaštel je 1803. pregrađen u dvor, a nakon oštećenja u II. svj. r. obnovljen je 1958–59. — Jednokatni dvor ima četverokutnu osnovu; u unutrašnjem su dvorištu hodnici s arkadama, a na vanjskim uglovima cilindrične kule. Rešetke na prozorima izvedene su u baroknim oblicima. Oko dvora je park s kapelom Sv. Florijana (klupe s grbom Vranicanija-Dobrinovića iz XIX. st.). LIT.: R. Strohal, Grad i selo Severin u Gorskom Kotaru na Kupu, Zagreb 1932. A. Ht.

SEVERIN-TUDJA, Seka, keramičarka (Zagreb, 10. IV. 1923). Pohađala Akademiju u Zagrebu (F. Kršinić, K. Hegedušić), od 1946. studirala kiparstvo u Parizu. Diplomirala povijest umjetnosti i arheologiju na Sorbonni 1948. Keramikom se bavi od 1949. Od 1952. živi u Caracasu (Venecuela). Radi jednostavne, šuplje, kuglaste oblike od pečene gline, pokrivene koloristički profinjenim ocaklinama. Kromatske se vrijednosti kreću u svim nijansama spektra. Te zatvorene forme provokativne teksture ujedinjuju slikarske i kiparske kvalitete (*Forma x-8*, 1960; *Forma Ai-1*, 1993). Samostalno izlagala u Parizu (1959), Caracasu (1962, 1976, 1982, 1993) i Zagrebu (1976).

LIT.: M. G. Arroyo C., Seka (katalog), Caracas—Zagreb 1976. — S. Staničić, Suvremena hrvatska keramika (katalog), Zagreb 1984. K. Ma.

SFRAGISTIKA (sigilografija), pomoćna pov. znanost o postanku, razvoju i upotrebi pečata i pečatnjaka. Najstariji poznati pečatnjaci pojavljuju se u Mezopotamiji i dolini Inda u III. tisućljeću. U starom se Egiptu pojavljuju prvi tragovi pećatnoga prstena (*pečatni skarabeji*), odakle su ih preuzeli Grci a od njih Rimljani. U Grčkoj i Rimu urezivali su se likovi, znakovi ili slova u drago kamenje (*geme*) koje se umetalo u zlatno prstenje a služilo je i kao nakit i kao pečatnjak. Papinske isprave i isprave istočnorim. careva bile su pečaćene već u IV. st. (bule i dvostrani metalni pečati). Od VIII. st. pečat je sredstvo ovjere s pravnom snagom i vjerodostojnošću na ispravama svih zapadnoeur. i srednjoeur. vladara. Nakon što su u X. st. pečatili isprave visoki crkv. i svjetovni dostojanstvenici, a od XI. st. kaptoli, sveučilišta i uprave nekih gradova, poč. XIII. st. pečatnjacima se već služi i niže plemstvo. Sred. toga stoljeća proširila se upotreba pečata na gradove, općine i udruženja a postupno i na gradsko stanovništvo. Od poč. XIV. st. upotreba pečata postala je općenita za sve pravne i privatne osobe kod utvrđivanja javnih i privatnih poslova.

Z. SERTIĆ i M. VANKA, plakat za 10. međunarodni sajam u Zagrebu 1928. Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt

Pečat se otiskuje u prirodnom ili pečatnom vosku; ako je otisnut u užarenoj kovini, običnu olovu ili zlatu, naziva se *bula*. Do VIII. st. na Zapadu je pečat većinom jednostran, od X. st. upotrebljava se dvostrani viseći pečat s likom vlasnika. Kod vladarskih pečata na licu je najčešće lik vladara na prijestolju (*prijestolni pečat*) a na naličju vladarev lik na konju. Lik vlasnika mogao je zamijeniti njegov grb, natpis s oznakom imena i titula ili monogram, a kod pečata ustanova ili gradova simbolični prikaz (građevina ili gradske zidine). Grbovi se na pečatima pojavljuju u drugoj pol. XII. st., a od XIV. st. najčešće su upotrebljavan likovni prikaz na pečatima. Pečatne pločice najčešće su od mjedi, željeza ili bronce, rjeđe od srebra ili bakra. Pločice mogu biti i od kamena, dragulja ili poludrugulja; od tih su se materijala izrađivale ant. geme i kameje, koje su bile vrlo cijenjene u vrijeme klasicizma, kada se za njih upotrebljava i staklo. U srednjem vijeku pečatna pločica na poleđini dobiva ručicu a poslije i za nju saliveni držak, koji se tek u vrijeme kada pečati postaju tanji izrađuje iz drva. Izvorni oblik pečata je okrugao, ali on može biti i ovalan, četverokutan i drugih oblika. U većim su se kancelarijama od XIII. st. upotrebljavali istodobno pečati raznih veličina. Važne su se isprave pečatile velikim pečatom, manje važne i osobne manjim. Pečat se najčešće urisavao na donjem dijelu isprave, ili se za nju vješao pomoću sastavljenih svilenih ili pamučnih niti ili kožnih pergamentnih traka (viseći pečat). Viseći su se pečati od kraja XVI. st., radi zaštite, stavljali u drvene ili metalne kutijice.

Od IX. st., kada pečati dobivaju sve veću važnost kao sredstvo ovjere, pojavljuju se na njima natpisi većinom s imenom vlasnika i nazivom njegova društvenog položaja. Natpisi najčešće okružuju rub pečata odijeljeni od lik. prikaza ukrasnim linijama. Od XII. st. pisani su kapitalom ili uncialom, potom krajem XIV. st. teže čitljivim slovima minuskule, a u renesansi se opet vraća antikna majuskula. Likovni se prikazi na pečatima umj. oblikuju u skladu sa stilskim epohama u umjetnosti, ali osim vremenskih postoje i određene geografski uvjetovane stilske razlike.

Pečat se upotrebljava u nas već u hrv. dvorskoj kancelariji narodnih vladara, što se poklapa sa zemljama Z Europe. Najstariji je poznati pečat s likom vladara koji sjedi na prijestolju na povelji Petra Krešimira IV. iz 1070 (u Hrvatskome državnom arhivu). Prvi banski pečati pripadali su banu Ohuzu (1221) i banu Opoju (1229). Na pečatima hrvatsko-ug. kraljeva iz kuće Arpadovića (1102–1301) i hercega Slavonije iz istoga razdoblja u natpisima koji teku rubom pečata spomenute su Hrvatska, Slavonija